

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

již delší dobu je těm, kteří chtějí vědět, jasné, že společnost je velmi blízko limitům rozvoje. Ne-li, že jsou v mnoha ohledech překročeny. Naše materiální honba za blahobytem vyčerpala takřka vše, co bylo k dispozici. Velká část z nás si ale nic takového nepřipouští, protože byla vychována v imperativu progresivního pokroku - hospodářského, ekonomického, zážitkového... nikoli však morálního. Nastává čas, kdy otevíráme víko pomyslné pokladnice, ze které peníze mizí rychleji, než do ní přitékají. A my se začínáme potichu vztekát, proč už se nemůžeme mít „lépe“ než loni, když to tak doposud šlo. Vše to připomíná trochu zvrhlý večírek, kde jsou všichni úplně pod obraz, ale bude se křepčit, dokud hraje hudba. Dva příklady z nedávné doby za všechny: Příští rok by měla oceány začít brázdřit největší výletní loď světa. Nebude převážet zboží, jen senzacivní turisty. 365 metrů dlouhý zábavní park s 20 palubami a kapacitou 10 000 lidí (viz [zde](#)). U nás jsme se zase blýskli svou arogancí vůči zdravému rozumu a přírodě, když byl na začátku října uměle zasněžen lyžařský svah pod Ještědem (viz [zde](#)). A já si tak říkám, kam tohle všechno ještě povede? Kdy už konečně předvedeme lidskou schopnost pokroku také v něčem jiném? Ve spotřebním světě už jsme toho ukázali dost. Je nejvyšší čas obrátit se také do jiných oblastí našeho konání. Pokud si myslíme, že můžeme ještě dál pokračovat v ekonomickém rozvoji, lžeme si do kapsy. Lžeme si dokonce i se smířlivým udržitelným rozvojem. Jestli se nezačneme vážně zabývat udržitelným ústupem, mohl by nás také čekat neudržitelný pád. Na faktickou nápravu se ještě nějaký čas najde, ale skutečná proměna se musí uskutečnit v našich myslích co možná nejdříve.

Z obsahu tohoto čísla:

„Exotické“ plodiny na našich polích.....	2
Použití letničkových směsí z přímého.....	3
Agrovoltaika.....	4
První písecký „Život bez obalu“.....	4
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	5
Objevy detektiva Ledňáčka.....	6
Zavíječ okrasný z nového atlasu.....	7
Blíží se nové termíny sčítání kání.....	7
Večer s dokumentem - 105. díl.....	8
Environmentální výzkum a hrozby.....	12
Listopadové zápisky Jirky Wagnera.....	13
Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 11.	13
Janovec jako surovina pro tvořivé.....	15
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	16
Made in Veget Fest II.....	17
Zelí.....	17

hraje hudba. Dva příklady z nedávné doby za všechny: Příští rok by měla oceány začít brázdřit největší výletní loď světa. Nebude převážet zboží, jen senzacivní turisty. 365 metrů dlouhý zábavní park s 20 palubami a kapacitou 10 000 lidí (viz [zde](#)). U nás jsme se zase blýskli svou arogancí vůči zdravému rozumu a přírodě, když byl na začátku října uměle zasněžen lyžařský svah pod Ještědem (viz [zde](#)). A já si tak říkám, kam tohle všechno ještě povede? Kdy už konečně předvedeme lidskou schopnost pokroku také v něčem jiném? Ve spotřebním světě už jsme toho ukázali dost. Je nejvyšší čas obrátit se také do jiných oblastí našeho konání. Pokud si myslíme, že můžeme ještě dál pokračovat v ekonomickém rozvoji, lžeme si do kapsy. Lžeme si dokonce i se smířlivým udržitelným rozvojem. Jestli se nezačneme vážně zabývat udržitelným ústupem, mohl by nás také čekat neudržitelný pád. Na faktickou nápravu se ještě nějaký čas najde, ale skutečná proměna se musí uskutečnit v našich myslích co možná nejdříve.

Foto Roman Szpuk

Přejeme barevný listopad, váš Kompost. -jj-

"Exotické" plodiny na našich polích

Probíhající klimatická změna je hodnocena veskrze negativně, což tento příspěvek samozřejmě nemá za cíl jakkoli zpochybňovat. Objevují se však i souvislosti, důsledky a nutná opatření, která se přece jenom dají hodnotit příznivě. Jednou z takových záležitostí je proměňující se skladba plodin v rámci českých zemědělských ploch. Podobně, jako by mělo na klimatickou změnu reagovat druhové zastoupení našich lesů (což se děje, ale ne tak rychle, jak bychom si představovali a potřebovali), proměňuje se zvolna i skladba pěstovaných plodin českých polí.

První výraznější změnou (i když s klimatem nesouvisějící) byl po dlouhých letech dotačně ovlivňovaného zemědělství nedávno schválený konec podpory biopaliv I. generace. Řepka olejka byla často využívána jako hlavní pilíř zemědělského podnikání zejména větších agrofírem a podporovala uniformní, velkoplošné a intenzivní hospodaření, které negativně měnilo nejen tvář české krajiny, ale zejména navazující environmentální ukazatele. Není však zcela jasné, zda konec povinnosti přimíchávat biosložku do paliv nějak ovlivní celkovou plochu pěstované řepky; ta je dobrou komoditou pro potravinářské využití i pro vývoz do zahraničí, kde je po ní velká poptávka (viz např. [zde](#)).

Faktické změny tedy nastávají až s meteorologickými projevy probíhající klimatické změny, kdy se průběh středoevropského počasí začíná proměňovat směrem k delším epizodám sucha a nárazovější distribuci srážek. Možná jste si také v posledních

letech všimli narůstajících osevních ploch s takovými druhy plodin, které u nás doposud byly spíše výjimkou nebo experimentem. Jejich využití má krom rozrůznění běžných osevních postupů i širší a pozitivní environmentální souvislosti. Uvedu dva příklady z našeho blízkého okolí.

Sója

I když je sója teplomilnou plodinou a průběh našeho počasí lépe než kdykoli dříve odpovídá jejímu optimu, boom jejího pěstování v ČR je třeba hledat jinde. Němečtí odběratelé českého mléka začali před nedávnem požadovat produkci z krmiv bez genetické modifikace, čemuž dovážená sója neodpovídala. Dalším z důvodů byla také rostoucí cena sóji na světových trzích. Zatímco v sousedním Slovensku má pěstování této plodiny již značnou základnu, u nás se s její produkcí začalo ve větším teprve před několika málo lety. Od té doby plochy meziročně narůstají o desítky procent (viz [zde](#)).

Čirok pěstovaný jižně od Strakonice, foto -jj-

Sympatickým důvodem pro tento trend je také v oficiálních zdrojích uváděný rostoucí počet vegetariánů a spotřeba sójových alternativ živočišných potravin (viz [zde](#)). Je tak pravděpodobné, že podíl pěstované sóji pro lidskou spotřebu bude do budoucna narůstat. Významným ekologickým dopadem tuzemské produkce je snížení poptávky po dovozu této plodiny z USA a zejména z jižní Ameriky, kde má nárůst ploch přímý vliv na destrukci deštného lesa a dalších cenných ekosystémů. Z agrotechnického pohledu je sója zlepšující plodinou, která poměrně dobře kryje půdu a chrání ji proti erozi. Jelikož patří mezi motýlkovité rostliny, obohacuje půdu o fixovaný atmosférický dusík a je výbornou přerušovatelkou osevních postupů založených na obilninách. V našem regionu jsme měli v letošní sezóně možnost pěstovanou sóju pozorovat např. v okolí Oseka.

Čirok

Čirok je co do výnosu čtvrtou nejpěstovanější obilovinou světa. V ČR se jeho pěstování rozbíhá z důvodu extrémnějšího průběhu letního počasí. Čirok patří podobně jako kukuřice do skupiny tzv. C4 rostlin, které dokážou výborně využít sluneční svit k vysoké produkci biomasy. V tomto ohledu mají i vyšší odolnost proti suchu. Uplatnění čiroku tedy vzrůstá v současných horkých létech (viz např. [zde](#)). Odolnost proti srážkovým deficitům je dokonce vyšší než u kukuřice, navíc čirok dokáže dobře využít vodu i v pozdním létě a vyznačuje se také lepším prokořeněním a vyšší biomasou posklizňových zbytků. Oproti kukuřici dokáže prosperovat i na méně kvalitních půdách. Zároveň je plodinou s všestranným využitím - technickým, energetickým, pícninářským i potravinářským (bezlepková surovina). Limitující je zatím malá odolnost proti jarním mrazům, což se snaží kompenzovat šlechtění nových rezistentních odrůd. Čirok se letos objevil na několika pozemcích i v okolí Strakonice - u severního okraje lesa vrchu Kuřidlo nebo u Kapsovy Lhoty. -jj-

Použití letničkových směsí z přímého výsevu v městském prostředí

Zhruba v posledních 10 až 15 letech se obce v České republice vracejí ke květinám ve veřejné zeleni, čímž překlenuly absenci tohoto prvku z období devadesátých let. Každá obec má však svá specifika, místní klimatické podmínky a zažité, historické přístupy péče o zeď, ze kterých se dnes odvíjí přístup ke květinovému dekoru. V dnešní době můžeme říct, že je minimum obcí, které se touto tematikou nezabývají vůbec.

Květinou výzdobu, tak jak ji známe z center měst, popř. z okolí historických památek (to jsou např. klasická anglická rabata) nebo letničkové ornamentální záhony, které tvořily květinový dekor našich měst, pro svoji finanční náročnost z velké části ustoupily novým typům záhonů. Samozřejmě najdou se vždy místa, kde ornamentální letničkový záhon či anglické rabato budou mít vždy svůj význam a uplatnění, ať už se jedná o historické objekty, popř. různé typy parků a zahrad, které tento dekor vyžadují. Jedná se rovněž z historického hlediska o nedílnou součást zahradnického umění, která by určitě neměla z repertoáru zahradních architektů zmizet.

V současné době, jak už jsme naznačili, většina měst a obcí chce své veřejné prostory zkrášlit květinovou výzdobou, ale problémem jsou v první řadě finanční prostředky. Ty je třeba vynaložit pro udržitelnost takovéto výzdoby a rovněž svůj podíl na utváření kvetoucích záhonů má současná změna klimatu. Tohoto si byli plně vědomi nejen zahradníci, ale i výzkumní pracovníci z květinářských oborů a od devadesátých let v našich podmínkách testují různé typy tzv. nízkoúdržbových trvalkových a letničkových záhonů. Za všechny můžeme zmínit Výzkumný ústav okrasného zahradnictví Silva Taroucy v Průhonicích, popř. zahradnickou fakultu v Lednici nebo v pražském Suchbátově ulici. Ale i celá řada našich kolegů zahradníků má svůj podíl na tomto oboru.

Vrátíme-li se do Strakonice na počátek devadesátých let, tak květinovou výzdobu tvořily pouze tři nenápadné záhony o rozměru několika metrů čtverečních letničkových „ornamentálních“ výsadeb. Přírodě blízké trvalkové či letničkové záhony ve Strakonici v této době neexistovaly. Na přelomu milénia jsme i ve Strakonici začali koketovat s trvalkami, prvními náznaky použití bylo vytvoření květinových pásů v podrostu stromů v rušné Podsrpenské ulici a trvalková obruba záhonů s keři v nově vzniklém hradním parku. Tyto výsadby zaznamenali i pracovníci Výzkumného ústavu v Průhonicích, konkrétně kolega Ing. Adam Baroš, který již léta pracoval na šterkových záhonech po vzoru německých kolegů ve stylu „Silbersommer“. V Průhonicích na výzkumných plochách vytvářel vhodné typy záhonů pro naše podmínky, které potřeboval vyzkoušet v konkrétním městském prostředí. Na základě této spolupráce vznikl workshop, při kterém správci městské zeleně z Čech a Slovenska vytvořili ukázkový šterkový záhon pod obchodním názvem „Tanec trav“.

Foto Tomáš Turek

Ten s minimálními vstupy funguje do dnešních dnů na sídlišti Mír. Poté už se spolupráce začala rozvíjet ve velkém, ať už to byla budějovická větev Českého spolku perenařů, konkrétně Jan Jedlička, nebo Jan Nussbauer, s jejichž přičiněním jsme vytvořili několik přírodě blízkých záhonů ve stylu holandského zahradního architekta Pieta Oldolfa.

Nový rozměr tento obor dostal v období, kdy vlivem zemědělského hospodaření, ale i čtenějšího obhospodařování nezemědělských pozemků v naší krajině došlo ke katastrofálnímu úbytku některých druhů rostlin s výskytem na chudých půdách luk, na mezích, stráních, okrajích lesů nebo různých výspách. Tyto plochy jsou však kvůli špatné dotační politice státu a nekomunikaci mezi příslušnými resorty zemědělství a životního prostředí dále ničeny a dochází stále ke snižování biodiverzity. Paradoxem je, že nejzajímavější rostlinná společenstva nacházíme např. na dálničních výspách, ale také díky novým technologiím a typům péče právě i v městském prostředí.

Variantou letničkových směsí z přímého výsevu v městské výzdobě se Strakonice začaly zabývat hned v jeho prvopočátcích, aniž bychom tím sledovali budoucí vývoj v naší pozměněné krajině. Město Strakonice se podílelo na vytváření experimentálních letničkových směsí společně se zahradnickou fakultou Mendelovy univerzity v Lednici, konkrétně s doc. Ing. Taťanou Kuřkovou. V roce 2010 umožnily Strakonice zrealizovat první pokusné záhony tohoto typu, a to na lunetách okolo kruhové křižovatky u obchodního domu Lidl. Cílem tohoto experimentálního výsevu bylo zjistit optimální poměry zastoupených druhů, ale i reakce letničkových směsí na různé typy půd a substrátů společně s různým množstvím dostupných živin v nich. Jedna ze směsí, ve které převažovala *Centaurea*, *Clarkia*, *Gypsophila*, *Papaver*, *Cosmos* a přibližně deset dalších druhů letniček, dostala symbolický obchodní název „Strakonická louka“, která je mimochodem

nejprodávanejší letničkovou směsí na českém trhu, ale můžeme ji spatřit takřka po celé Evropě. Přední české osivařské firmy nabízejí nespočet dalších druhů těchto směsí, ať už je to ze šlechtění přímo od kolektivu doc. Ing. Kuřkové, nebo z okolí Ing. Marie Strakové z firmy Agrostis. Nesmíme však zapomenout ani na zahraniční producenty, kteří se danou problematikou zabývají i déle a rovněž nabízejí nepřehledné množství směsí, jako je například francouzská směs pod obchodním názvem *Equilibrium*, popř. letošní osetí středových pásů u pivovaru směsí *SEC* od stejnojmenné firmy. Tato směs je speciálně připravená pro osetí takových míst a musí splňovat přísná dopravní kritéria kvůli výšce vzrůstu.

Tyto směsi (ať už se jedná o vytrvalé nebo letničkové druhy) obsahují rostliny pocházející většinou z našich přírodních podmínek v různých barevných kultivarech doplněné o druhy nepůvodní, které pro změnu efektivně vyplňují období, kdy naše tuzemské květiny již nekvětou anebo ještě nestačily nakvést. Jsou to druhy převážně ze severní a střední Ameriky jako např. *Eschscholtzia californica* nebo *Cosmos bipinatus*. Tyto nepůvodní druhy prodlužují tak dobu květu na maximální možnou, s obrovským přínosem obživy, a to nejen v podobě nektaru pro hmyz, ale i třeba v podobě semen, které jsou oblíbené u ptáků nebo drobných savců. V letošním roce byli například na Velkém náměstí pravidelně pozorováni na výsadbách stehlíci obecní. Z praxe můžeme potvrdit, že se z těchto „nepřímých“ důsledků výsevů letniček začínají stávat přednosti, na které prodejci rádi upozorňují a zařazují stále další a bohatší směsi založené na medonosných rostlinách. Další bezpochyby velkou předností letničkových výsevů je jejich zakládání a prakticky minimální potřeba lidských vstupů při údržbě, jelikož většina rostlin by se dala označit za pionýrské a pochází, jak bylo uvedeno výše, z chudých půd, které jsou buď přirozeně sukcesně nebo člověkem narušovány. Při zakládání není třeba půdu složitě upravovat nebo hnojit (v chudých půdách mají rostliny pevnější pletiva a lépe a více kvetou), ale pouze musí dojít k dobrému odplevelení a prokypření, do kterého se osivo dobře zapraví. Jediným významnějším vstupem do výsadeb je, že v případě suššího průběhu jara při klíčení semen je nutné podpořit výsadby zálivkou. Jinak se může stát, že je konečný výsledek spíše zklamáním.

Jedinou zápornou vlastností, která v posledních letech vyvstala u letničkových směsí, může být invazní potenciál některých rostlin obsažených v nich. Ten ale nemůžeme potvrdit a domníváme se, že tato hrozba není namístě. V zahradách nebo ve veřejné městské zeleni neustále dochází k rozrušování půdy, která nabízí prostor pro klíčení semen nevhodných nepůvodních druhů, nicméně ve volné krajině v konkurenci našich domácích druhů neobstojí a i v případě zavlečení většinou vymizí.

Za poměrně krátkou dobu zkušeností můžeme říct, že přímé výsevy letniček jsou bezesporu velmi perspektivním a efektivním způsobem kráslení městského prostředí s celou řadou výhod, které spojují estetiku s ekologií a v neposlední řadě i s ekonomikou, působí environmentálně a jsou velmi kladně, možná nostalgicky přijímány laickou veřejností.

Věříme, že tyto směsi „obyčejných“ plevelů se staly neodmyslitelnou součástí měst a jejich popularita bude stále stoupat.

Bc. Tomáš Turek, ochrana přírody, odbor životního prostředí MěÚ Strakonice

Agrovoltaika

Využívání zemědělské půdy pro výrobu elektrické energie lze dělat i jinak než plošným zabráním pozemku a jeho obehnáním ostnatým drátem. Často dnes bývají tato místa využívána alespoň pro pastvu menších zvířat, zejména ovcí. Ovce udržují travnatý porost pod panely a snižují tak nutnost péče o pozemek pomocí sekaček na fosilní paliva. Nicméně i tak jde o za-

Foto Axel Weselek, Heiko Hildebrandt

brání úrodné půdy a fotovoltaické panely by měly být primárně umístěny na střechy nákupních center, parkovišť, skladovacích hal apod. Existuje však i způsob, jak mnohem efektivněji umístit tyto panely na zemědělskou půdu. Jedná se o vertikální systém instalace solárních panelů. Tento systém nám pomáhá zachovat obhospodařování zemědělské půdy, ale zároveň umožňuje vyrábět elektrickou energii; ať už pro prodej do sítě, nebo pro vlastní využití farmářem. Tyto systémy jsou teprve v plenkách a zatím fungují často jen jako vědecké pokusy, nejčastěji v Německu.

Aliance pro energetickou soběstačnost a Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v ČR uspořádaly v březnu letošního roku webinář právě na téma kombinace zemědělství a energetiky. Můžete jej zhlédnout [zde](#).

Na přiložených snímcích můžete vidět ukázkou dvou typů agrovoltaických systémů.

Tereza Humešová

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

26. díl - Greenwashing – ochrana přírody

Ano, zní to velmi paradoxně, ale ani oblasti ochrany přírody se záměrné barvení reality na zeleno nevyhýbá. O to složitější je takový postup v tomto odvětví odhalit, protože všeobecně přijímaná představa předpokládá, že se zde pohybují pouze lidé, kteří mají o přírodu hlubší zájem. Což může být i do určité míry pravda. To však nevylučuje situace, kdy některá z motivací může být i silnější. Nemusíme chodit kolem horké kaše – může se jednat i o peníze, moc nebo kombinaci obojího.

Nazelenalá politika

V [minulém díle](#) seriálu jsme rozebírali prorůstání (nejen) fosilních korporací do nejvyšších pater politiky za účelem rozmělnit snahy světových lídrů a pravidelných klimatických fór o změnu trajektorie společnosti v souvislosti se spotřebou neobnovitelných zdrojů energie. Zjednodušeně by se dalo říci, že čím hierarchicky vyšší stupeň politiky, tím vyšší bude i vliv byznysu na rozhodovací procesy. V extrémních případech jsou politici propracovanou strategií dosazováni na vhodná místa coby prodloužené ruce vlivných podnikatelů k úpravě klíčových legislativních předpisů. Jelikož je postoj veřejnosti rok od roku ve správném slova smyslu zelenější, komunikace politiků směrem ven se tomuto trendu musí samozřejmě přizpůsobovat.

Jsme tak svědky plejády předvolebních slibů, které jsou po volbách nejrůznějšími způsoby změkčovány a „přizpůsobovány“ situaci. Bohužel greenwashing se obloukem nevyhýbá ani instituci MŽP, která je nejvyšším orgánem české ochrany přírody. V minulém volebním období jsme mohli sledovat mnoho názorových i faktických kejklí ministra Richarda Brabce (ANO), jehož politický um hrát na všechny strany a jeho silné napojení na chlebodáře bohužel v mnoha ohledech poškodily zájmy české ochrany přírody. Namátkou jmenujme liknavost i záměrné mlžení v kauze Bečva, podíl na schválení nového stavebního zákona dále oslabujícího vliv veřejnosti na rozhodovacích procesech nebo nedůslednost při prosazování změn v souvislosti s ochranou klimatu. S jeho působením se spojuje také faktický rozklad České inspekce životního prostředí. Již jako exministr obdržel Richard Brabec v létě populární anticenu Ropák roku (viz [zde](#)). Jednou greenwashingovou rychlovkou se blýskla i nová ministryně ŽP, když letos v létě pro uklidnění veřejného mínění a starostů několika obcí po rozsáhlém požáru NP České Švýcarsko obětovala dlouholetého ředitele správy Pavla Bendu (viz [zde](#)).

Foto -jj-

Pokud budeme v pyramidě státní správy a samosprávy postupovat směrem níže, nebude se měnit ani tak základní princip, jako spíše velikost řešených záležitostí. K urputnosti v jejich prosazování proti zájmům přírody často přibývá také snaha o udržení se na konkrétním postu. U úředníků odborů ŽP menších měst a nižších správních celků by se dal předpokládat hlubší vztah k ochraně přírody i místu působení, ale často to tak bohužel není.

Někde mezi tím vším nepořádkem stojí svědomitá část úředníků a mnoho pracovníků dalších institucí (např. AOPK), pro které je ochrana přírody podstatnou hodnotou. Ti jsou však velmi často jakožto nepohodlní „odejiti“, končí vyhořelí, případně jsou jim natolik obroušeny hrany, aby nebyli systému nebezpeční. To vše ještě v kombinaci s nedostatečnými kapacitami pro řešení té nejpodstatnější agendy. Pro posouzení řadovým občanem bude vždy průkaznější práce a výsledky v konkrétních kauzách než naučené fráze v médiích nebo typicky vyhýbavý úřednický styl.

Neziskový greenwashing?

Greenwashing se bohužel nevyhýbá ani ochránářskému neziskovému sektoru. Hranice zde v žádném případě není tak ostrá jako u podnikatelské sféry, v mnoha případech se jedná o dezinterpretaci velmi složitých a komplexních témat. Všeobecně je třeba říci, že více hrozí u velkých (mezinárodních) organizací, jejichž činnost je postavena na komplikovaném fundraisingu a neobejde se bez příspěvků široké veřejnosti. Pokud se rozhodujete, komu přispívat na činnost, nezbyvá než se detailně seznámit s prací, efektivitou a výsledky té které organizace. Případně se vždy dá přispívat svým vlastním zapojením do zájmové oblasti nebo konkrétních kampaní.

Sází celé Česko

V posledních několika málo letech se přímo roztrhl pytel s organizacemi, firmami a projekty založenými na vysazování stromů. To je činnost určitě chvályhodná (i když samozřejmě záleží na tom, co a kde sázíme). Objevila se ale také spousta chytrolínů, kteří se snaží této situaci využít. A používají při tom klasické greenwashingové techniky. Tyto kampaně tedy využijte jako příklad toho, jak je třeba být i v na první pohled „zelené“ oblasti ostražitý.

Na úvod je třeba říci, že mezi projekty jsou obrovské rozdíly. Za relativně férový pova-

žují model, kdy organizace zajišťuje výsadbu stromů mimo les ve spolupráci např. s firmou na pozemcích předem dohodnutých s obcí apod., k čemuž svolá třeba podnikové dobrovolníky, kteří si zde zrealizují teambuilding. Subjekt nakoupí materiál, zorganizuje výsadbu, zajistí povýsadbovou péči a na akci si něco přirazí (viz např. sazimestromy.cz).

Do problémů se však dostáváme, když je podobný model deklarován na lesnické půdě. Zde se činnosti řídí striktně lesním zákonem. Veškerá práce (včetně výsadeb – zalesňování) je tedy zákonnou povinností vlastníka. Light verzí jsou kampaně, které shromažďují dobrovolníky k organizovaným výsadbám, stavbě oplocenek atd. (viz např. sazejstromy.cz). Zde asi bude rozhodující, komu se prostřednictvím takové akce rozhodneme pomoci. Pokud se jedná o drobného vlastníka, který se navíc rozhodl hospodařit přírodě blízkým způsobem, pak je asi vše v pořádku. Ve chvíli, kdy se nás do takové kratochvíle snaží zapojit některý ze státních podniků, je to poněkud paradoxní, protože lesnickou činnost na takových pozemcích vlastně platíme z našich daní (viz [zde](#)). Společným jmenovatelem jsou greenwashingová hesla pořádajícího subjektu plná rádooby odborných proklamací o zadržování vody a klimatické změně. Důležitý podtext toho, kdo je za současnou katastrofu v našich lesích zodpovědný, se jaksí vytrácí. Pořádající firma si připiše své zelené body, které jí třeba pomohou v získání úvěru od banky. Abych však byl úplně spravedlivý, v žádném případě nechci zpochybňovat možný osvětový potenciál takových dobrovolnických akcí.

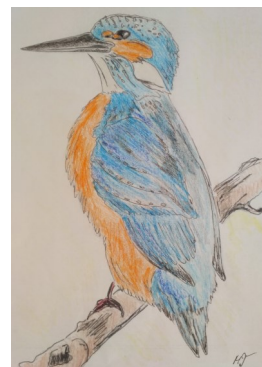
Před nedávnem se pod palbou ostré kritiky ocitl projekt [Sázíme Česko](#). Vychází ze stejné ideologie, ale celou záležitost posunul o krok dále, neboť od důvěřivců vybírá rovnou peníze. A to konkrétně 69 Kč za jednu lesnickou sazenici. Při současných cenách výsadbového materiálu je jasné, kam jeho zakladatelé směřují (pokračují navíc v režimu s.r.o.). Kritiku celého projektu si můžete přečíst [zde](#), ne úplně povedenou reakci na ni pak zhlédnout [tady](#).

Pokud stále tápete, komu se tedy dá dnes věřit, zkuste posoudit jeho cíle a motivaci. Jde jenom o peníze, nebo je tam ještě něco víc? To by vám většinou mělo stačit. -jj-

Objevy detektiva Ledňáčka

Patříte k lidem, kteří nejraději všechno rychle smetou ze stolu, jen aby už bylo hotovo? Nebo máte povahu spíš uvážlivou, ochotně se radíte s druhými a zajímáte se i o takové zkušenosti, jaké sami nemáte? Při ochraně přírody je hodně důležitý právě ten druhý postup. Kdo k němu nemá přirozené sklony, musí se mu nejdříve naučit, protože by jinak dělal ukvapená rozhodnutí.

Určitě jste už slyšeli například o myšlence propojit tři velké řeky, Dunaj, Odru a Labe (a tím i tři různá úmoří, protože každá z těch řek teče do jiného moře) - a usnadnit tak na našem území vodní dopravu. Na první pohled se něco takového může jevit jako dobrý nápad. Ekonomové a politici se jím dokonce úplně vážně zabývají a jen samotné studie tomu tématu věnované odčerpaly spoustu času a peněz. A přitom by stačilo se hned zkraje zamyslet nad tím, co by to znamenalo z hlediska ochrany životního prostředí. Hned by bylo jasné, že si takový hazard nemůžeme dovolit.

Nevyhnutelně by se totiž stalo, že by se pak nově vytvořenými cestami dostávaly organismy z míst, kde vždy žily, někam, kde dřív nebyly a kam nepatří. A to není jen tak. Vznikaly by potom situace podobné přílišnému rozmnožení králíků v Austrálii v době, kdy je tam zavlekli přistěhovalci a kdy si nikdo neuměl představit následky. Králíci neměli v novém prostředí přirozené nepřátele a doslova zaplavili celý kontinent. Škodili jak domácím původním druhům, tak i lidem, jimž ničili úrodu. Řešilo se to potom jen zdlouhavě a s velkými obtížemi a dodnes zdaleka není vyhráno. Navíc došlo v té souvislosti v minulosti ještě i k dalšímu omylu, a tím bylo vysazení koček a lišek, aby králíky lovily. Ty se přemnožily také a kromě žádoucí kořisti se zaměřily i na vzácné vačnatce.

Říkáme, že se králíci v Austrálii chovali jako invazivní druh. Tak totiž nazýváme taková zvířata nebo rostliny, jimž se následkem přesunu na jiné území až příliš zlepšily podmínky na úkor ostatních. A podobně se chovají i druhy expanzivní. To jsou druhy domácí, jimž se vlivem změny klimatu, lidské činnosti atd. silně zjednodušil život a umožnil jim rychlé šíření. Například jim vyhovuje přebytek dusíku v půdě, když se tam dostal vlivem našeho zemědělství a dopravy a podpořil ty druhy, které jsou takzvaně nitrofilní (mají dusík rády).

S tím bývá spojeno rozvrácení přirozených biotopů, přenášení chorob a parazitů, vliv na složení obsazené půdy, na průběh požárů, na koloběh vody, šíření jedovatých druhů tam, kde dřív nebyly, a všechny možné jiné potíže. Kdo se o přírodu nezajímá, mnoho o tom neví. Ale vědci a hospodáři po celém světě mají smutné zkušenosti například se střevličkou východní, octomilkou japonskou, rakem pruhovaným nebo třeba plzákem španělským. Posledně jmenovaného sami také asi znáte ze zahrádek. Sazeničky i plody jsou od něj často zničené tak, jak by to domácí měkkýši nedokázali.

Když místo vypěstovaných dobrot chodí zahradníci sbírat na své záhony plže, není divu, že jim to vadí. Ztrácejí tím čas, peníze, radost... Někdo kvůli tomu dokonce všeho nechá a má pak na svém pozemku jen nízký trávník, neustále sečený a pro přírodu takřka bezcenný... Někdo si zamoří zahrádku nějakým tím „zázračným“ přípravkem, aby se nevídaných hostů zbavil, jenže tím pak nevědomky hubí i jiné tvory. Výrobci to sice popírají, jenže zkušenosti ukazují, že ve skutečnosti se to děje.

Sám detektiv Ledňáček je cizími druhy ohrožovaný také. Hlavně tím, že se do naší přírody dostali nedopatřením norci, pocházející z Ameriky a chovaní u nás donedávna hojně na farmách pro kožešinu. Dovedou šplhat po stromech, zahrabávat se do země, plavat ve vodě, a tak si u nás vesele žijí a není, kdo by je pochytil. A takhle by se dalo vyjmenovat ještě plno jiných zvířat i rostlin, s nimiž jsou podobné potíže.

- Pro dospělé: Proč nelze pohlížet na invazivní druhy jako na obohacení naší přírody? Jak k jejich zavlečení došlo a co se proti nim dá dělat?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Proč nesmíme pustit do přírody vodní želvu z akvária, když se nám už nehodí mít ji doma?
- Pro rodiny s batolaty: Kterou rostlinou chtěl pohádkový krteček léčit nemocnou myšku, hledal ji v cizích krajích, a přitom ji měl doma na dosah?

Odpovědi najdete na straně 16. **-ah-**

Zavíječ okrasný z nového atlasu Drobní motýli II.

Během výletu ZO ČSOP Strakonice s panem Ing. Josefem Peckou 13. 8. 2022 jsem vyfotila krásně zbarveného drobného motýlka, kterého jsem dle biolibu určila jako zavíječe okrasného (*Diasemia reticularis*). Dle časopisu Živa č. 4/2022 jsem další informace o tomto motýlkovi hledala v nové publikaci „Drobní motýli II.“ z nakladatelství Academia. Zavíječ okrasný je tropický a subtropický druh, který migruje do mírných oblastí. Byl zaznamenán ve většině zemí Evropy včetně všech středoevropských zemí. V ČR je řada nálezů z různých částí území od nížin do podhorských poloh. Housenky žijí v zápředku pod přízemními listy bylin, požírají rostoucí i odumřelé listy čekanky (*Cichorium*), hořčíku (*Picris*), jestřábníku (*Hieracium*) a jitrocelu

Foto Eva Legátová

(*Plantago*). Motýl létá od dubna do června a od července do září, housenka se vyskytuje v březnu, dubnu, červnu a červenci. Tento druh obývá stepní a lesostepní biotopy a okraje lesů. Publikace druhý díl „Drobných motýlů“ završuje šestidílnou řadu atlasů „Motýli a housenky střední Evropy“, vydávanou nakladatelstvím Academia od roku 2007. Zahrnuje všechny zbývající skupiny drobných motýlů, které nebyly zařazeny do předcházejícího (a v několika případech i prvního) svazku. Konkrétně jsou pojednány čeledi makadlovkovití (*Gelechiidae*), obalečovití (*Tortricidae*), malinovníčkovití (*Schreckensteiniidae*), komíníčkovití (*Urodidae*), pernatuškovití (*Pterophoridae*), moloventkovití (*Choreutidae*), pernatěnkovití (*Alucitidae*), zoubkovníčkovití (*Epermeniidae*), plodožerkovití (*Carposinidae*), zavíječovití (*Pyrallidae*) a travaříkovití (*Crambidae*). Publikaci lze jen doporučit. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

ŠUMPICH, J., LIŠKA, J., LAŠTŮVKA, Z., LAŠTŮVKA, A.: Drobní motýli II., Academia Praha, 2022.

Blíží se další termíny sčítání kání

Jak vědí mnozí z vás už z dřívějšíka, od poloviny 80. let minulého století probíhá trvale bez přerušení akce Buteo – zimní sčítání kání (viz např. informace a úryvek z dopisu zakladatele RNDr. Pavla Řepy – [zde](#)).

Cílem akce je dlouhodobě zjišťovat každou zimu počet zimujících kání lesních (případně kání rousných) a stanovit tak celkové tendence vývoje jejich zimní populace. Nejde o odhad početnosti těchto druhů v republice, ale o zjištění tendence změn.

Odhad změn je založen na výsledcích sčítání na velkém počtu liniových transektů, difúzně rozložených po celé ČR. Srovnání mezi jednotlivými dvojicemi po sobě následujících zim je prováděno porovnáním součtů jedinců, zjištěných na transektech sčítaných v obou srovnávaných zimách. Je tedy třeba, aby sčítatelé pracovali na stejném transektu po více let za sebou, ideálně po velmi dlouhý časový úsek (např. je stále ještě několik spolupracovníků, kteří dodnes sčítají od samého začátku akce).

Čím je vyšší fluktuace sčítatelů, tím je menší vzorek transektů, které lze srovnat mezi dvěma po sobě následujícími zimami. Je tedy ideální, když nový sčítatel počítá s velmi dlouhodobou účastí v akci, ovšem pochopitelně jsou vítáni i ti, kteří jsou schopni sčítat jen po několika zim za sebou. Již sčítání jen ve dvou zimách za sebou je použitelné.

Transekt musí mít zhruba délku 5 km, musí být veden co nejpřímočařeji, pochopitelně s ohledem na konkrétní situaci v terénu. Je však třeba vyhnout se transektům v kruhu či v příliš uzavřeném oblouku.

Transekt budiž veden otevřenou volnou krajinou. Pokud z technických důvodů projde

trasa pomístně lesem, neměly by lesní úseky přesáhnout 20 % délky, tj. 1 km. Drobné remízky, hájky atd. jsou na trase naopak vítány. Při prvním sčítání zašle sčítatel koordinátorovi zakres trasy v libovolné mapě.

Při průchodu po trase zaznamenáváme všechny pozorované káně bez ohledu na vzdálenost od transektu. Zaznamenáváme pouze jedince odlétající dozadu a do stran. Je vhodné rozlišovat káni rousnou a káni lesní, ale není podmínkou.

Káně rousná bývá obvykle světlejší, jsou však i velmi světlé káně lesní. Káně rousná má běhák opeřený až k prstům, nejpoužitelnějším znakem je bělavá spodina ocasu s širokou tmavou páskou na konci ocasu. Na spodině křídla bývá tmavá skvrna v ohbí křídla, u káně lesní je tmavá spíše soustředěna na konec křídla. Je doporučeno zaznamenávat i jiné druhy dravců a krkavcovité, není však podmínkou.

S ohledem na zimní období je možno volit kteroukoli denní dobu, jen za slunných dní je vhodné vyhnout se prostředku dne od 11 do 14 hod. Sčítá se třikrát za zimu, v polovině listopadu, v polovině ledna a v polovině března.

Přesný termín sčítání je stanoven v každém roce koordinátorem. V případě velmi nevhodného počasí je možno pozorování posunout až o týden. Je třeba vyhýbat se počasí se sníženou viditelností (hlavně sněžení) a se silným větrem.

Výsledky se vyplňují do tabulky a zasílají koordinátorovi (naráz za celou zimu, nejlépe do konce března), pokud možno e-mailem, případně poštou (v krajním případě telefonicky).

Z dlouhodobě sledované trasy Radomyšl - Strakonice, foto -ah-

Minulou zimu byl pozorován v listopadu 2021 průměrný počet 4,14 kání na jeden transekt, v lednu 2022 potom 3,82 a v březnu 4,66. Největší počet byl v listopadu pozorován v Bukovanech na Hodonínsku (19), v lednu v Protivanově na náhorní planině Dražanské vrchoviny (17) a v březnu na obou lokalitách (Bukovany, Protivanov) stejný počet (po 17 kusech). Z ostatních dravců byli nejhojněji zaznamenáváni poštolka obecná, orl mořský (jižní Čechy a Ostravsko), některý z luňáků, krahujec obecný a moták pilich. Z krkavcovitých byl zastoupen nejčastěji krkavec velký, následovaný vránou šedivkou. Častá byla také straka obecná, vzácněji byli pozorováni vrána černá či havran polní.

Počet sčítaných transektů poklesl, byť se objevili i někteří noví sčítatelé. Výsledky jsem obdržel z cca 60 až 70 transektů (někteří nezvládli sčítání ve všech třech termínech).

Těším se na spolupráci nadcházející zimu a věřím, že přes veškeré potíže akci Buteo společnými silami udržíme. Zaslouží si to již jen z úcty k památce Dr. Pavla Řepy. Navíc jsem přesvědčen, že i takové jednoduché sčítání vypovídá o proměnách přírody a krajiny kolem nás.

Nejbližší termíny najdete v evidenční tabulce, kterou jste za účelem vyplnění buď již obdrželi (jste-li sčítateli už z dřívějška), nebo vám bude zaslána, pokud se přihlásíte jako nové posily. Jedná se o 17. listopad 2022, 14. leden 2023 a 11. březen 2023. **Koordinátor RNDr. Hynek Škořepa**

Kontakt: Nádražní 18, 679 61 Letovice, e-mail: upolin@seznam.cz. Případné dotazy na tel. č. 728 147 696 (špatně slyším, volejte opakovaně, případně pošlete SMS, ozvu se).

Poznámka: V sobotu 12. 11. se zájemci o akci mohou připojit k procházce pořádané Šmidingerovou knihovnou a strakonickou ZO ČSOP, při které budou ptačí dravci sčítáni. Jde o dva spojené transektory (celkem 10 km) - viz pozvánka (str. 10).

Večer s dokumentem - 105. díl – 11. hodina

„Země se zregeneruje, protože Země má všechnen čas na světě. Ale my ne.“

Dnes si představíme v jistém smyslu již historický snímek 11. hodina, který byl natočen v roce 2007. Jeho podtitul by tak v dnešním pohledu mohl znít 15 let poté. Průvodní komentář filmu obstaral herec Leonardo DiCaprio; byl to jeho první dokumentární zářez dekádu před mnohem úspěšnějším počinem *Before the flood* (viz [Kompost č. 12/2016](#)). Tím nechci oba filmy nikterak srovnávat. Kromě vizuální úrovně je třeba také přihlídnout právě ke kontextu doby, ve které oba vznikaly. Přesněji můžeme hodnotit, jak se naléhavost sdělení proměnila, a také, jak jsme jako společnost s prvotní zprávou naložili.

Dokument 11. hodina rozebírá všechny základní indicie klimatického rozcestí, na kterém se Země společně se svými obyvateli v úvodu nového tisíciletí ocitá. Akcentuje varování o nutnosti rozsáhlých a co možná nejrychlejších změn a všimá si všech podstatných souvislostí – nejenom

z podstaty environmentálních, ale také politických, sociologických a v neposlední řadě filozofických. Z dnešního pohledu již filmové zpracování apokalyptického pohledu do hloubi 21. století nepřináší nic moc nového a pro současného diváka je do velké míry klišovité. Do určité míry tedy budou zajímavější komentáře a poznatky některých ekologů, vědců a známých osobností (mezi jinými např. Michail Gorbačov nebo Stephen Hawking).

„Myslím, že to byla lidská mysl, která nás dostala do nesouladu se zbytkem přírody. Tragické je, že přitom to byla právě ona, která byla klíčem k našemu přežití.“

„Obecně panuje iluze, že lidé jsou nějak odděleni od přírody. Zatímco ve skutečnosti jsme její součástí. My sami jsme přírodou. A to je asi nejhlubší celosvětové nedorozumění, které vyvolává všechny ten zmatek.“

„Žijeme v lidmi stvořeném prostředí, kde je velmi snadné si myslet, že jsme jiní než ostatní stvoření. Že jsme dost chytrí a přírodu nepotřebujeme a nejdůležitější věcí je ekonomika.“

To je jen několik střípků úvah, které nás směřují k hlavní myšlence celého dokumentu. Současná environmentální krize není ani tak otázkou technologickou, politickou nebo finanční, jako především kulturní. Jedná se o kolektivní zmatení pojmů a smyslů. O projev zčásti přírodní verze hamižnosti, která však v materialistickém podání

lidí odstartovala nejen zánik vlastního druhu, ale i destrukci ostatního života na Zemi. A kdo podle dokumentu nejsilněji brání změnám?

„Pravděpodobně největší zbraní masového ničení je globální korporativní ekonomika. Faktor chamtivosti byl v lidské civilizaci přítomen vždycky, ale se vznikem korporací, které jsou dominujícími institucemi naší doby, došlo k jeho zdokonalení jakožto systému.“

Velmi zajímavý úhel pohledu nabízí film na problematiku konzumu. Spotřební zboží je na mnoha úrovních nejen objektem naší touhy, ale také podstatným kulturním symbolem. Transformaci brzdí také zásadní vliv médií, který tento začarovaný kruh dále podporuje. Avšak konzum není brán jako příčina environmentální destrukce, ale spíše jako důsledek našeho odtržení od přírody. Spotřeba funguje jako šidítka pro naše přirozené potřeby. *„Když ztratíme cit pro krásy světa, tak si hledáme náhražky.“*

Závěrečná část dokumentu hodnotí technologické možnosti změn ve společnosti ve smyslu jiného způsobu získávání energií, dopravy nebo budování měst. Inspiruje se však „vynálezy“, které příroda zná odnepaměti (fotosyntéza, pavoučí vlákna, bezodpadová recyklace organické hmoty...). Ve filmu také zaznívá nepostradatelná osobní zodpovědnost při každodenním rozhodování a důraz na dobrovolnou skromnost.

„Hlasujete každý den, když za něco platíte. Pokaždé, když položíte peníze na pult, abyste něco koupili, říkáte tím: tenhle předmět schvaluji.“

I když se pravděpodobně nejedná o nejsilnější dokument podobné náplně, kterých od té doby bylo natočeno hned několik, určitě stojí za zhlédnutí (viz [zde](#)). -jj-

Pozvánky - listopad 2022

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 4. a 18. 11., 13-17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Letošní farmářské trhy na Velkém náměstí budou zakončeny dvěma listopadovými termíny. Přijďte si před zimní přestávkou doplnit své zásoby farmářských a regionálních potravin nebo si vybrat z nabídky řemeslných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu. Na místě bude umožněn prodej drobných pěstitelských přebytků bez účastnického poplatku. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců na: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kurzy zdravého vaření

úterý 8. 11., nebo čtvrtek 10. 11. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská (Nad Školou 560, Strakonice)

Další sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky - "Jak na úsporné a ekologické vytápění?"

středa 16. 11., 18 hod., společenský sál ŠK (III. nádvoří strakonického hradu), vstupné dobrovolné

Máte obavy z aktuální situace na trhu s energiemi? Rozhodujete se, čím topit a jak se připravit na zimu? Vyplatí se alternativní systémy jako fotovoltaika nebo tepelné čerpadlo? Jaké jsou možnosti dotací? Na tato a další témata pohovoří specialisté z Energy Centra ČB Ing. Josef Šťastný a Ondřej Pokorný, DiS.

Po přednášce bude prostor na konkrétní dotazy a konzultace. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Promítání z letních cest do přírody

ST 2. 11.: Fotografie čtenářů ŠK s komentářem (př. okolí Žiliny). Od 18:00 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří.

Mezigenerační klub PARK

NE 13. 11, PO 14. 11.: Poznávání. Aktivní odpočinek. Ruční práce. Knížky. Podle možností a chuti pobyt buď v knihovně, nebo venku. Sraz 2. neděle v měsíci v 18:00 a následující pondělí v 10:00 před pobočkou ŠK Za Parkem.

Přírodovědná procházka do okolí Radomyšle

SO 12. 11. Sraz v 8:55 před nádražím ČD. V 9:10 odjezd do stanice Radomyšl zastávka (příjezd v 9:24). Půjde se po zpevněných cestách cca 10 km, a to nejdříve k sv. Janu a na židovský hřbitov a zpět do Radomyšle (zde se lze odpojit, případně u Domanic – a jít na vlak) a odtud kolem rybníků, Štafetovou alejí a přes les do Strakonice. Trasu i program lze po dohodě přizpůsobit podle počasí apod. Během cesty budou sčítáni ptačí dravci (akce Buteo - více viz str. 7-8).

Úterní zastavení

ÚT 15. 11. : Setkání s literaturou, např. se vzpomínkami Jana Mikoláška. Od 16:30, pobočka Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámekem u vývěsky ŠK. PÁ 4. 11. – připomeneme si podzimní lidové zvyky, 11. 11. oslavíme posvícení.

Výstavky

Výstavka větvíček na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně ŠK Za Parkem. Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejmilejší knihy.

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, alena.hrdlickova@knih-st.cz. -ah-

Pozvánky odjinud:

Permakulturní konference 2022: PŮDA

Toulcův dvůr, z.s., Středisko ekologické výchovy, Kubatova 32/1, Praha

Sobota 5. 11.

8.30 Registrace na konferenci a registrace nových členů

9.00 Zahájení konference

Půda v krajině

- 9.30 Půda a krajina - Jaký je vztah mezi krajinou, vodou, půdou, rostlinami, zvířaty a lidmi a jak to všechno navzájem souvisí? - Doc. Ing. Klára Salzmann, ČVUT
10.00 Půda a zvláště chráněné druhy živočichů aneb Jak jim udělat na zahradě ráj, a ne peklo - Mojmír Vlašín, Veronica, čerstvý držitel Ceny J. Vavrouška
11.00 Potřeby živé půdy a možnosti jejího zlepšování - Ing. Jaroslav Záhora, CSc, mikrobiolog a pedagog MENDELU
12.00 Péče o půdu v konvenčním zemědělství - Ing. Boris Bílik, agronom NORI
13.00 Pauza na oběd

Půda a farma, hospodářství a zahrada

- 14.00 Regenerativní zemědělství u nás - Ing. Ivana Šindelková, Zdravápůda.cz, Bioprax s.r.o.
14.30 Vermikompostéry a život žížal - Šárka Jakešová, David Kuchta, Florium
15.00 Biouhel - pomocník při uzdravení půdy a klimatu - Vilém Řiháček, Biouhlírna, s.r.o./Cirkus C
15.30 Jak si vyrobit pěstovací substrát a kompost pro farmy - Simona Hrochová, Rodinná farma Částkov/KPZ
16.00 pauza na kávu/čaj
16.30–18.30 Kulatý pěstovací stůl Jak na záhony? Různé způsoby zakládání a udržování záhonů, diskuse a sdílení zkušeností
19.00 Tombola - slosování o zajímavé a překvapivé ceny!
20.00 Společný společenský večírek

Neděle 6. 11.

- 9.00 Rozcvička, čaj a káva, výměnná burza a poradna
9.30–11.00 Přehled aktivit spolku Permakultura CS za poslední rok, permakultura na Slovensku, včetně přehledu aktivit spolku Permakultúra SK, Farmářská škola.

Mapa ukázkových permakulturních projektů

- 11.00 Zahrada na kopci - Adéla Hrubá
11.30 U Bezinky - Lenka Černá
12.00 Zahradní lázně Hasina - Vlasta Hlinková
12.30 Rodinná farma Částkov, KPZ - Simona Hrochová
13.00 Oběd
14.00 Na svobodném bydle - Tomáš Svoboda
14.30 Zeměloď Ječínák - Marcel Malypetr

Doprovodný program, vstupenky a další informace viz [zde](#). *Kateřina Beňová*

Drobné smetí

Výroba elektřiny z alternativních zdrojů byla letos v EU rekordní

V období března-září meziročně vzrostl podíl energie vyrobené ze solárních a větrných zdrojů z 21 na 24 % podílu na celkové výrobě elektřiny v rámci EU. Více viz [zde](#).

Česko-polská dohoda o Turóvu míří k Evropské komisi

Několik nevládních organizací podalo k Evropské komisi stížnost, která souvisela s nedávnou dohodou uzavřenou mezi ČR a Polskem. Důvodem byly nevyřešené environmentální souvislosti dalšího provozu a rozšiřování dolu. Více informací viz [zde](#).

Nové domy v EU budou muset být od roku 2030 tzv. bezemisní

Podmínka se vztahuje na všechny novostavby v rámci EU. Veřejné budovy budou muset nové požadavky splnit již o dva roky dříve. Více se dočtete [zde](#).

Kroměříž pořádala dražbu odtahovaných autovraků

Město přišlo s elegantním řešením likvidace vraků odtahovaných z ulic. Nabídlo je ve veřejné dražbě. Celkem se prodalo 14 vozů za 33 500 Kč. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Environmentální výzkum a hrozby 21. století

Do knižního fondu Ekoporadny jsme pořídili sérii knih pod edicí Environmentální texty Nakladatelství Karolinum, které jsou výstupem vědeckých prací projektů Univerzity Karlovy posledních let. Publikace pod taktovkou Tomáše Cajthamla, Jana Frouze a Bedřicha Moldana přináší celkem 12 samostatných textů, jejichž zpracování je na velmi vysoké úrovni, zároveň neztrácí nic na čtivosti i pro méně "angažovanou" část cílové skupiny.

Ačkoli by se kniha měla dle názvu pohybovat v environmentálních vodách, přece jen se do ní z neznámých důvodů vloudily dvě kapitoly, které tam podle mého nemají vůbec být. Začnu tedy s touto (asi jedinou) slabinou. Text **Environmentální dopady očkování** připomíná spíše text letáku libovolné farmaceutické firmy, který vychvaluje pozitiva a diskuzi nad negativy rovnou uzavírá právě z důvodu, že přece očkování zachránilo v minulosti už tolik životů. Navíc jsem ani s největším úsilím neobjevil onu environmentální souvislost. Druhým úkrokem stranou je zařazení kapitoly Závislostní chování u studentů vysokých škol, která zcela nepřekvapivě přináší poznatek, že studenti VŠ jsou k závislostnímu chování z mnoha důvodů náchylní ve stejné míře jako zbytek populace. Jak to souvisí s životním prostředím, také těžko říci.

Zbytek knihy se už naštěstí ubírá kvalitní vědeckou cestou, rád tedy vypíchnu zajímavé body jednotlivých prací. Úvodní text **Biomonitoring člověka jako nástroj pro přímý odhad expozice environmentálním polutantům** shrnuje poznatky o vstupu zejména perzistentních chemických látek do lidského organismu. Jakým způsobem se tak děje, jakými metodami je to možné zjistit, jaké to má dopady na lidské zdraví a hlavně, jak to všechno vyčíslit a hodnotit. V současné době jsou totiž rozhodující konkrétní hladiny znečištění konkrétní látkou, neboť jejich samotná přítomnost v životním prostředí je přesnými metodami detekovatelná na velmi nízké (často zanedbatelné) úrovni.

Kapitola **Mikroplasty** uceleně rozebírá dosavadní poznatky o kontaminaci životního prostředí těmito látkami. Věnuje se jejich na první pohled nedůležité definici. Velikostní zařazení je rozděluje na klasické mikroplasty (menší než 5 mm) a nanoplasty (definice se často liší, ale většinou částice menší než 1 mikrometr). Spodní hranice zatím nebyla jednoznačně určena, neboť není ještě dostatečně známý mechanismus rozpadu plastů na základní elementy. Podstatné je také rozlišení na primární mikroplasty (většinou pelety surového plastu určeného k výrobě) a sekundární mikroplasty (vzniklé rozpadem plastových výrobků a odpadu). Text se také věnuje některým méně známým zdrojům kontaminace životního prostředí (abraze pneumatik, praní a mechanické opotřebení prádla...), všímá si zeměpisně nejvýznamnějších zdrojů a rozebírá množství a toxicitu mikroplastů, které se dostávají do lidského organismu. Což je každopádně oblast, kde jsou poznatky teprve na počátku, i když první data jsou děsivá. *"Nedávný výzkum dokonce odhaduje, že průměrný člověk může týdně zkonsumovat až 5 g plastů, a přirovnává toto množství k jedné kreditní kartě."*

Na dvaceti stranách kapitoly **Klimatická změna a její hrozby** je toto téma pojednáno souhrnně, ale možná úplněji a srozumitelněji než v mnoha kompletních publikacích. Kromě výstižných grafů se dozvíte něco více o roli IPCC, kumulativních antropogenních emisích nebo bodech zlomu. Poslední zmiňované je velmi podstatné, i když zatím zahaleno mnoha neznámými. Body zlomu nebo zpětnovazebné smyčky mění lineární vývoj předpovědí (vliv množství emisí CO₂ na vzrůst globální teploty) ve smyslu nepředvídatelných skoků, které mohou znamenat změny s katastrofickými následky. V mnoha číselných propočtech navíc přestává být reálnou i maximální hranice oteplení o 2 °C, která by nás měla uchránit před nejhoršími následky. *"Při zhruba 50 Gt eqCO₂ současné celkové roční emise skleníkových plynů bude této hranice dosaženo během příštích přibližně 25 let."* (S tím, že emise skleníkových plynů doposud stále rostou.) Text se zabývá také významnými dopady klimatické změny - úbytkem pevninského a mořského ledu, vzestupem hladiny oceánů a meteorologickými extrémy.

Znečištění v čistém vzduchu - kvalita ovzduší na pozadových stanicích je velmi zajímavé pojednání o hodnocení kontaminace ovzduší bez vlivu bodového znečištění. Konkrétně se jedná o síť měřicích stanic, které jsou rozmístěny v oblastech s nejnižším antropogenním vlivem a dokáží tak zachytit polutanty transportované na velké vzdálenosti a svým způsobem tak všudypřítomné.

Kapitola **Odcizování přírodě** přináší výsledky výzkumů o vztahu k přírodě a zvířatům mezi žáky mateřských, základních a středních škol. Věnuje se fenoménům, jako je strach z přírody, vztah k velkým šelmám nebo oblíbenost konkrétních druhů zvířat, a snaží se odhalit některé sociologické souvislosti.

Text **Indikátory udržitelného rozvoje jako prostředek vzdělávání veřejnosti a komunikace** se snaží přinést odpověď na nejednoduchou otázku, jak směrem k veřejnosti komunikovat environmentální témata. Upozorňuje na mnohdy kontraproduktivní vliv vyvolávání strachu a také nezpochybnitelnou roli médií, kterým je třeba téma zprostředkovat na základě předem definovaných způsobů. "Média do značné míry určují, nejen o čem by měli jejich čtenáři přemýšlet, ale také jak by o tom měli přemýšlet."

Další dva příspěvky se týkají vlivu zemědělství na životní prostředí. Text **Přesuny environmentální zátěže mezinárodním obchodem** rozebírá trend oddělení spotřeby od výroby a přesunu ekologické stopy v rámci globalizovaného obchodu. "Vyspělé státy se stávají čistšími díky přesunu poškozování životního prostředí do rozvojových zemí." Kapitola **Faktory určující vliv zemědělství na ekosystémy** hodnotí historické mezníky, které znamenaly významný nárůst environmentálních dopadů zemědělství, a také si všímá dvou souvislostí, které mají stejný dopad. Úbytek celosvětové biodiverzity je mimo jiné způsoben jak intenzivnějším hospodařením na menších plochách v rozvinutých zemích, tak rozšiřováním výměr zemědělské půdy v zemích rozvojových, i když na nich hospodaření probíhá extenzivně.

Předposlední kapitola nabízí odbočku k tématu tzv. "druhého" bydlení v historickém kontextu na příkladech vilových a chatových osad na Berounce a Sázavě nedaleko Prahy. Knihu pak uzavírá pojednání **Zdroje ohrožení životního prostředí z pohledu práva**, které se věnuje především legislativním změnám environmentálního práva v posledních několika letech. -jj-

Listopadové zápisky Jirky Wagnera

O čem listopad je? O ztišení. O ubývání světla a přibývání zimy. Mlha po ránu, že se dá krájet. Jabloň na mezi - v holých větvích svítí žlutá jablka. Třpytivé kapky rosy na trávě. Mokra a chladno. Až teď je vidět opuštěné hnízdo v holé koruně stromu. Výlov rybníka pod Střelou. Dnes ráno jíní. Smolná vůně štípaných borových polen. Zamrzlá louže. První droboučké hvězdičky sněhu! Máš zpoždění, Martine! Nezdolné sedmikrásky mezi spadány listy. Už advent.- *Listopadová mlha zhasíná slunce.*

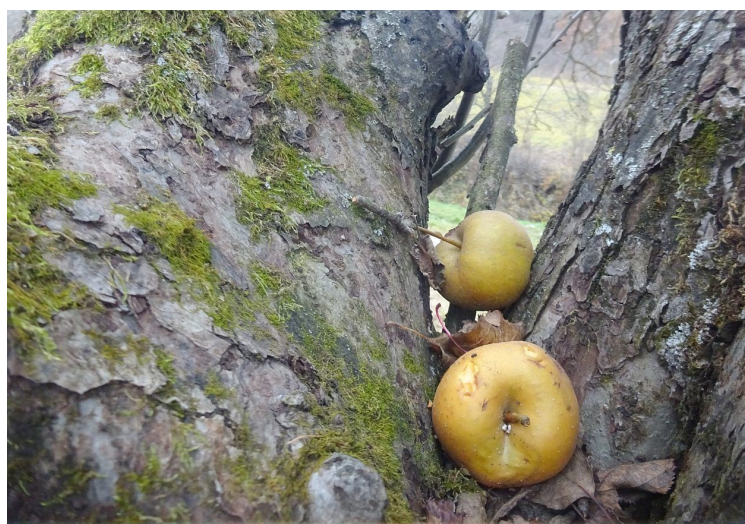

Foto Jiří Wagner

OBZOR ZAMLŽEN.

Vánek východní.

Stále

hrabu listí jen.

MLHA SE ZVEDÁ,

až když slunce podzimní

jinak už nedá.

POKLID POLEDNÍ.

Bez listů jabloň stojí.

Krátké holé dny.

PÁR JABLEK DŘÍMÁ

v úžlabí kmene.

Blízko,

blízko je zima.

SNÍH POLÉTÁVÁ.

Neklid větru.

Podzim už

sbohem nám dává.

Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 11.

Fúze metalu

Tato epizoda seriálu navazuje na [předchozí díl](#) rozebírající metalovou hudbu a její spojení s environmentálně angažovanými texty. Jelikož vzniklo velké množství žánrů míchajících metalové postupy s ostatními hudebními odnožemi, případně žánrů stojících na pomezí dvou hlavních proudů tvrdé kytarové hudby (metalů a hardcoreu), zaslouží si tyto průniky samostatné pojednání. Nabízejí totiž opět rozsáhlou přehlídku nejen zajímavé hudby, ale také propracované lyriky se soucitným pohledem na přírodu a zvířata. Snad ještě více než v předchozích epizodách bude výběr čistě ukázkový vzhledem k velké rozvětvenosti této hudební oblasti a také kvůli obrovskému množství interpretů (z velké části méně známých).

Přehlídku zahájíme klasickou fúzí výše zmiňovaných žánrů do podoby samostatného hudebního stylu - metalcoreu. Ten není pouhou směsí obojího, ale vyvinul se do svébytné hudební podoby, ve které je základem o metalické postupy okořeněný hardcore. Z něj si také přináší angažovanou podobu textů, mnohdy zabalenou do květnatého metalového hávu. Velmi častým je také spojení s myšlenkovým směrem straight edge, rozebraným v jednom z [předchozích dílů](#) seriálu. Klasickým zástupcem žánru metalcore je např. německá formace Heaven Shall Burn. Svůj pohled na vykořisťování zvířat odhaluje v písních [Hunters Will Be Hunted](#) nebo [Voice of the Voiceless](#). Velmi podobně se vy-

jádřila další německá kapela Maroon v textu skladby [Wake up in Hell](#), kde je ztvárněna představa člověka, který se probudí ve zvířecím těle na jatkách.

*Born - but never raised
You're not a human you're just a product
Fearful eyes - see nothing but death
Mutated ears hear nothing but cries*

*No beautiful home - safe and warm
Live in a cage full of dirt and pain
Hateful faces - so very unknown
Speaking in tongues you can't understand*

*Wake up in hell
Hell*

*Slaughter! Hacked to pieces
See those of your kind getting mutilated
This must be hell - this can't be real
This fucking fear paralyzes my thoughts*

*There is no space - you can not move
You're meat stock now, reversed tragedy
This isn't hell - it's fucking real
Hell would be relief, no remorse in abattoirs*

*"Oh where am I? What's that I'm going through?
Where is my family? Will I see the light again?
This can't be real. I'm human not an animal
You can't tread me like this! Is there no compassion?"*

*"Save me from destiny. I can't stand this anymore!
I am human not an animal!
I am human
Human!"*

Wake up in hell...

Grafika desky kapely Maroon, CCO

tvorbě se promítají ještě další žánry, jako je fastcore. Texty se silným anarchistickým základem se nejčastěji vyhrazují proti politickému systému a konzumu ([Made in hell](#), [Manipulace](#)).

*Na koupené iluzi ráje
čteš na visačce
made in hell
globálního kapitalismu
obchodní známku
mezi vyceněnými zuby
čarových kódů...*

*Narozen - ale nikdy nevychován
Nejsi člověk, jsi jen produkt
Oči plné strachu - nevidí nic než smrt
zmutované uši neslyší nic než pláč*

*Žádný krásný domov - bezpečný a teplý
Žiješ v kleci plné špíny a bolesti
Nenávistné tváře - tak neznámé
Mluví jazyky, kterým nerozumíš*

*Probudit se v pekle
V pekle*

*Jatka! Rozsekaní na kusy
Vidíš, jak jsou zmrzačeni tví druzi
Tohle musí být peklo - to nemůže být skutečné
Ten zasraný strach ochromuje mé myšlenky*

*Není tu žádný prostor - nemůžeš se pohnout
Teď jsi maso, obrácená tragédie
Tohle není peklo - je to kurva skutečné
Peklo by byla úleva, žádné výčitky na jatkách*

*"Ach, kde to jsem? Co to prožívám?
Kde je moje rodina? Uvidím ještě někdy světlo?
Tohle nemůže být skutečné. Jsem člověk, ne zvíře
Takhle po mně nemůžeš šlapat! Copak nemáš soucit?"*

*"Zachraň mě před osudem. Tohle už nevydržím!
Jsem člověk, ne zvíře!
Jsem člověk
Člověk!"*

Probudit se v pekle...

Velmi podobným subžánrem je styl deathcore, který (jak už název napovídá) míchá hardcore s deathmetalovými postupy. Příkladem kapely s environmentálně laděnými texty je anglická formace Godeater. Ta se v songu Silent Spring nechala inspirovat stejnojmennou knihou Rachel Carsonové. Skladbu doprovází povedený [klip](#).

Mezi žánry na pomezí metalu a hardcoreu můžeme řadit také hudební styl grindcore, který využívá HC postupů, ale přidává jim metalovou tvrdost a rychlost, mnohdy až do extrému. Zástupcem interpretů s angažovanou lyrikou je třeba belgická formace Agathocles. V roce 1997 vydává album [Humarrogance](#) s jasným poselstvím nejen v [titulní skladbě](#).

*Exploit and pollute,
destruction, rape of woods
these are just a few actions
of intelligent humanhood*

*Využívat a znečišťovat,
ničení, znásilňování lesů
to je jen několik akcí
inteligentního lidstva*

Českým zástupcem tohoto stylu (a zároveň jednou z nejznámějších českých undergroundových a extrémních kapel) jsou prachatičtí Gríde. V jejich

*Ze všech stran tě přesvědčují
jsou na každém kroku
jak jsi mohl tak dlouho žít
bez našich výrobků?*

*promyšlené investice do reklamy
spolehlivě řídí lidské sny a přání
jediným cílem je, aby všichni chtěli
věci, co jim nikdy předtím nechyběly*

Pokud budeme na žebříčku pomyslné hudební tvrdosti směřovat směrem zpět, narazíme např. na groovemetalovou/progresivní kapelu Gojira, která je v environmentálně tematickém zaměření své tvorby opravdovou ikonou. Jedním příkladem za všechny budiž [klip](#) ke skladbě Global Warming.

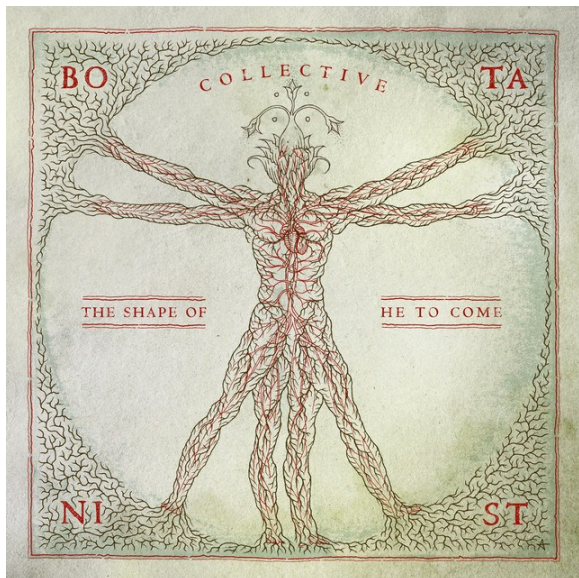
<i>And when I see the smoke all around</i>	<i>A když vidím kouř všude kolem</i>
<i>I feel like I'm not</i>	<i>Mám pocit, že nejsem</i>
<i>From humankind down there</i>	<i>Od lidstva tam dole</i>
<i>I feel like glaciers are my eyes</i>	<i>Mám pocit, že ledovce jsou moje oči</i>
<i>And mountains are my head</i>	<i>A hory jsou moje hlava</i>
<i>My heart is ocean</i>	<i>Mé srdce je oceán</i>
<i>And I feel all alone</i>	<i>A já se cítím úplně sám</i>
<i>Because everybody's wrong</i>	<i>Protože všichni se mýlí</i>

Dalším progresivním interpretem se silným environmentálním poselstvím, který kombinuje metalové s mnoha dalšími postupy, je kanadský hudebník Devin Townsend (např. album [Terria](#) - 2001).

Na závěr nabízím jeden unikát - americkou kapelu Botanist. Žánrově je označována jako experimentální post-black metal. Kromě neotřelých hudebních postupů stojí za povšimnutí zejména texty. Ty detailně rozebírají krásy a záhady flóry (např. album [VI: Flora](#) nebo [Photosynthesis](#)). Na deskách [Ecosystem](#) nebo [Collective: The Shape of He to Come](#) však přitvrzují ve smyslu ztvárnění environmentální apokalypsy a zpětvzetí nadvlády přírody nad člověkem. -jj-

When the land ceases to be pillaged
The earth misused and perverted
Resources devoured without sense
Only then shall Nature and Man be reconciled
Perhaps in death, perhaps in life
Perhaps as a font for a flower to grow
Man will be instrumental in what is to come
When flora reconquers the earth

Až krajina přestane být drancována,
Země zneužita a narušena,
zdroje pohlcovány bez rozumu,
teprve tehdy se příroda a člověk usmíří.
Možná ve smrti, možná v životě,
možná jako křtitelnice pro květiny, které vyrostou.
Člověk bude nástrojem toho, co přijde,
až flóra znovu dobude Zemi.

Grafika jednoho z alb kapely Botanist, CCO

Listovka

Janovec jako surovina pro tvořivé činnosti i jako zajímavý keř

Podobně jako rostlina zvaná janovec metlatý mám ráda lesní okraje, stráně, skalky a podobná místa s výhledem do krajiny – a tak se od dětství s tímto keřem z čeledi bobovitých stále potkávám. Hlavně v době květu jej nelze přehlédnout a je to hezké, jak svítí v létě svou jasnou žlutí. Líbí se mi i proto, že ráda něco vyrábím z přírodních materiálů. Kdybych potřebovala uvázat koště, název právě tohoto keře i jeho vzhled by mi napověděly, že z něj by to šlo. Údajně se z janovce dělaly i košíky. A dokonce se jeho vlákna přidávala za obou světových válek do látek (viz [zde](#)). Podle toho se zdá, že i když je jedovatý (hlavně jeho lusky), není nutné při manipulaci s ním zachovávat nějakou zvláštní opatrnost. Spíše jde o to, že při léčebném využití (vnitřně) není radno to zkusit bez rady s odborníkem. O tom, jaké látky obsahuje, si můžeme přečíst například [zde](#).

Pro úplnost bych měla dodat ještě to, že velké starší keře se dříve pálily v milířích. Byl jich zřejmě dostatek, protože janovec, i když pravděpodobně nepůvodní, u nás už dávno zdomácněl a rozšířil se. V knize „Průvodce lidovými názvy rostlin i jiných léčivých přírodnin a jejich produktů“ od Idy Rystonové (2007) pro něj najdeme spoustu nejrůznějších jmen, svědčících o zkušenostech s ním jako se surovinou, s magickou rostlinou vázanou na dobu svátků Jana a Víta, s jeho oblibou jako keře s okouzujícími zlatými květy, jako potravou zvířat. Kdybych měla všechny ty názvy opsat, vydalo by to na dlouhý odstavec. Vybrala jsem pro vás například tato jména: babí hněv, datlice, honzigraus, chovoště, janobít, kočičí zlato, krutopysk, metlovník, proutnatec, srnčí, vítečník, výtečník, zaječí chovošť, žlutý akátek.

Domovinou janovce je západní a střední Evropa od Portugalska k Britským ostrovům až k jižní Skandinávii. Na východ se dostal pravděpodobně díky pěstování, a to do jihovýchodního Německa, Polska, ČR, na Ukrajinu, Bělorusko... Byl zavlečen i do Indie, Severní a Jižní Ameriky, do Austrálie a na Nový Zéland (viz [zde](#) nebo [zde](#)). Sloužil jako pastva – např. pro kozy, ovce srnčí a zajíce. Lidé také využívali jeho schopnosti obohacovat půdu dusíkem, zpevňo-

Foto -ah-

rychlejší a snazší. Stačí si připravit přibližně stejně dlouhé a bohaté větve, zahnout je, seřadit, svázat drátem nebo pevnou nití, stočit a zpevnit.

Navrch se může dát další vrstva janovce nebo cokoliv, co bude hezky vypadat a co je zrovna po ruce. Nejlépe takové rostliny, které se tak jako tak často zastřívají (např. břechtan). Musíme počítat s tím, že janovec po uschnutí ještě více ztmavne, a tak na ozdobu se hodí něco kontrastního, ať už jsou to přírodní plody (jeřabiny, šípký, malvice z hlohyně a hlohu, bobule z pámelníku, měchýřkovité tobolky klokoče...), snítky vřesu, lýko, textilní stuhy apod. Inspirovat se můžete např. [zde](#). Nebo přijďte na pobočku Za Parkem na schůzku klubu PARK (pozdávka viz str. 10).

V blízkosti Strakonice najdete janovec mimo jiné u železniční trati na pískovně za nádražím, kde jsou podél pěšin jeho rozsáhlé porosty. -ah-

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Kdyby zavlečené druhy nepůsobily škodlivě na přirozené biotopy, mohli bychom je přijímat kladně. Krajina se vyvíjí a nelze si představovat, že ji zakonzervujeme v nějakém vybraném stavu a budeme jej pokládat za ten jediný správný. Podle paleontologů se jevy podobné dnešním invazím děly už v pravěku, když se například vytvořil dočasný most mezi pevninami.

Mnohé ze současných našich rostlin a živočichů pocházejí odjinud a například pestrá luční společenstva jsou ekology pokládána za velmi cenná. Souvislé porosty bolševníku velkolepého nebo křídlatky japonské se ovšem za obohacení přírody pokládají nedají. Kromě nich na daném území neroste takřka nic jiného, navíc je tím ochuzena i fauna. Invazivní druhy jsou zkrátka oproti ostatním v takové výhodě, k jaké by přirozeným způsobem nedošlo. Člověk to v těchto případech způsobil, proto by to měl člověk také řešit.

A jak k tomu došlo, že lidé zavlekli některé živočichy a rostliny na nepatřičná místa? Stalo se to obvykle mimoděk, například se zboží, s dopravními prostředky, s vodou nabranou do nádrží a převáženou jinam... Některé druhy jsou u nás ale zaváděny z různých důvodů i úmyslně. Například proto, že jsou přizpůsobivější, mají rychlejší životní cyklus, jsou atraktivnější na pohled nebo dokážou obsazovat určitá stanoviště. Když se to potom vymkne kontrole, změní se tyto vlastnosti z žádoucích na škodlivé. K úspěchu invazivních a expanzivních druhů přispívá globální změna klimatu, ale i jiné vlivy. K nim patří mimo jiné splachy cizorodých látek ze zemědělských půd nebo spady z ovzduší. Situace by se zlepšila, pokud bychom zvolili šetrnější způsoby hospodaření a střídmejší styl života. A na některých místech se zavlečené druhy odstraňují, aby se nemohly dále rozmnožovat. To platí dokonce i pro bezúdržbové zóny v chráněných oblastech. Příkladem je likvidace lupiny (vlčího bobu) v NP Šumava.

Foto -ah-

- Děti rády nosí domů od kamarádů nebo z obchodu různá roztomilá zvířátka, ale pak se o ně často starají jen nedbale. Nebo je zaskočí, když se jejich mazlíčci nečekaně rozmnoží, případně příliš vyrostou. Někdo to „řeší“ vypuštěním do přírody, ale tak to být nemá. Z domácího kamaráda se stane vyhnanec a uhne. Nebo přežije a najde i další jedince k rozmnožování (nebo se dokonce dokáže množit i bez nich, což se děje např. u raka signálního), jenže pak může zabrat území patřící původně našim živočichům. Mohou se také šířit choroby, které by se jinak u nás nevyskyto-

valy. Nemoci se pak přenášejí na jiné živočichy nebo někdy i na lidi. Častým problémem jsou alergie – ty se týkají hlavně soužití s cizími druhy rostlin.

• V pohádce Hany Doskočilové a ilustrátora Zdenka Milera „Jak krtek uzdravil myšku“ se vypráví o hledání léčivé bylinky. Zdálo by se, že něco tak potřebného nemůže růst u nás a že je nutné se vypravit někam daleko. Ale po dlouhém pátrání se ta správná medicína najde hned za humny – je to obyčejný heřmánek. Je vidět, že to nejjednodušší řešení může být tím nejlepším. Kdybychom se častěji spokojili s tím, co máme na dosah, místo abychom to přiváželi z dálky, bylo by to po všech stránkách lepší. *-ah-*

Zdraví a strava

Made in Veget Fest II.

Ovesné sušenky

Ingredience: banán, ovesné vločky (100 g), sušené ovoce (datle, rozinky...), lžička skořice

Postup přípravy: Vločky zalijeme menším množstvím vroucí vody a necháme nabobtnat. Přimícháme posekané sušené ovoce a rozmačkaný banán. Ochutíme skořicí, tvoříme placičky a pečeme na pečicím papíru v predehřáté troubě cca 20 minut na 180 °C. *Jana Karolová*

Pomazánka ze sušených rajčat

Ingredience: sušená rajčata (cca 80 g), slunečnice (100 g), sójová omáčka (lžíce), šťáva a kůra z poloviny citrónu, chilli (1/2 lžičky)

Postup přípravy: Rajčata a slunečnicová semínka namočíme alespoň na 2 hodiny. V mixéru nejdřív umixujeme slunečnici se sójovou omáčkou, citrónem a chilli. Poté přidáme i rajčata a umixujeme dohladka. Pokud je pomazánka příliš hustá, zředíme menším množstvím vody. *Lída Růžičková*

Zelí

Říjen byl měsícem startu nové sezóny kurzů zdravého vaření. Každý kurz bude věnován jedné konkrétní surovině, se kterou budeme pracovat. Pro tentokrát jsme zvolili zelí. První tři recepty byly předpřipravené, následující jsou výsledkem improvizace, která je také součástí nové sezóny.

Foto Hana Mlíková

Zelnice

Ingredience: 2 cibule, kysané zelí (cca 250 g), uzené tofu, 3 střední brambory, sladká paprika (cca 3 lžíce), uzená paprika (lžička), majoránka (lžíce), kmín (lžička), česnek (2 stroužky), divoké koření (celý pepř, nové koření, bobkový list), rostlinný olej, sůl, (případně houby)

Postup přípravy: Na rozpáleném oleji orestujeme dozlatova na drobné kostky pokrájené uzené tofu. Přidáme nadrobno pokrájenou cibuli a restujeme dosklovata. Ještě na několik minut restování přidáme na drobné kostky pokrájené brambory (a houby, pokud máme). Zaprášíme oběma paprikami, rozmícháme a zalijeme vroucí vodou. Osolíme, přidáme kmín, divoké koření, utřený česnek a vaříme cca 10 minut. Po této době přidáme zelí a vaříme dál až do změknutí brambor. V závěru přidáme majoránku.

Kroupovo-fazolová sekaná

Ingredience: červené fazole (250 g), ječné kroupy (250 g), pšeničná celozrnná hladká mouka (šálek), kysané zelí (250 g), libeček (1/2 šálku), česnek (5-6 stroužků), drcený pepř, sůl, rostlinný olej (3 lžíce do směsi + na podmazání)

Postup přípravy: Fazole namočíme (ideálně přes noc), vodu slijeme a v čerstvé uvaříme doměkka. Kroupy uvaříme v osolené vodě také doměkka. Obojí necháme vychladnout. Fazole umixujeme s malým množstvím vody. Smícháme se všemi ostatními ingrediencemi, osolíme a opepříme. Tvoříme menší šišky, které pečeme na namazaném pečicím papíru při asi 210 °C do lehkého zhnědnutí.

Šťouchané brambory s řepou a avokádem

Ingredience: brambory (cca 750 g), menší řepa, zralé avokádo, voda (cca 100 ml), sůl

Postup přípravy: Nakrájené brambory a nahrubo nastrouhanou řepu uvaříme ve společném hrnci v osolené vodě doměčka. Avokádo umixujeme dohladka s menším množstvím vody. Brambory s řepou slijeme a rozšťoucháme. Smícháme s umixovaným avokádem a dle chuti dosolíme.

Zelný katův šleh

Ingredience: 2 cibule, 3 stroužky česneku, olej, sůl, drcený pepř, sladká a pálivá paprika, lžíce cukru, balení sójových kostek, čtvrtina menší dýně, rajčatové pyré, kysané zelí

Postup přípravy: V osolené a okořeněné vodě uvaříme doměčka sójové kostky a scedíme. Na kostky pokrájenou dýni dáme společně s uvařenými sójovými kostkami péct na pečicím papíru, který jsme pomazali olejem. Na oleji zpěníme cibuli a opepříme. Ke konci restování přidáme sladkou papriku a podle chuti pálivou, utřený česnek, rajčatové pyré, upečené sójové kostky s dýní a kysané zelí. Dobře rozmícháme, dle potřeby dochutíme a necháme provařit.

Pohanka s pečenou dýní

Ingredience: dýně, olej, sůl, lahůdková cibulka, pohanka

Postup přípravy: Dýni nakrájíme na malé kostičky, dáme na plech s pečicím papírem, trochu osolíme a pokapeme olejem. Dáme do předem vyhřáté trouby, pečeme dozlatova. Pohanku uvaříme podle návodu. Mezitím si v hrnci orestujeme na oleji najemno nakrájenou cibulku, přidáme uvařenou pohanku, upečenou dýni, dosolíme, zlehka zamícháme a ještě teplé podáváme.

Zelný salát s kmínem

Zelí nakrájíme najemno, dáme do mísy, osolíme, ochutíme kmínem, promícháme, zatížíme a necháme chvíli odpočinout. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Alan Šturm, Jiří Wagner, Tereza Humešová, Eva Legátová, Kateřina Beňová, Jana Karolová, Lída Růžičková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2022

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE